

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

ПРОЄКТ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Виконавська практика

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальність	Музичне мистецтво
Освітня програма	Музичне мистецтво

2027 – 2028 навчальний рік

Робоча програма з Виконавської практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю В5 Музичне мистецтво.

Розробники:

Марія ЄВГЕНЬЄВА – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Олена СПОЛЬСЬКА — доктор філософії, доцент, завідувач кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Музичне мистецтво
2	Спеціальність	В5 Музичне мистецтво
3	Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
4	Ступінь вищої освіти	Другий (магістерський)
5	Статус дисципліни	Нормативна
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	II
8	Семестр	3
9	Форма підсумкового контролю	залік
10	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	6 кредитів

2. Мета і завдання педагогічної практики

Мета виконавської практики – формування та вдосконалення професійно-виконавської компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, набуття практичного досвіду концертно-виконавської діяльності, розвиток художньо-інтерпретаційної майстерності, сценічної культури та готовності до самостійної творчої діяльності відповідно до фахової спеціалізації.

Виконавська практика спрямована на поглиблення та практичне застосування набутих у процесі професійної підготовки знань і вмінь, удосконалення технічної та художньо-виконавської майстерності, розвиток індивідуального виконавського стилю, творчої самостійності, артистизму та здатності до професійної взаємодії у процесі репетиційної і концертної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати власні художні концепції. ФК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській та педагогічній діяльності. ФК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської та педагогічної інтерпретації. ФК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Володіти професійними навичками концертно-виконавської, творчої та педагогічної діяльності. ПРН 3. Визначити стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві. ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію. ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
--	--

База проходження практики

Тернопільська обласна філармонія.

Виконавська практика є обов'язковим компонентом професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Музичне мистецтво» та спрямована на набуття практичного досвіду професійної концертно-виконавської діяльності.

Проходження практики на базі Тернопільської обласної філармонії забезпечує залучення здобувачів до професійного мистецького середовища, ознайомлення з особливостями організації репетиційної та концертної діяльності, професійної взаємодії виконавців і творчих колективів.

Під час практики здобувачі беруть участь у репетиційній та концертно-виконавській діяльності, працюють над музичним матеріалом, удосконалюють технічну й художньо-інтерпретаційну майстерність, набувають досвіду сценічної діяльності та професійної творчої взаємодії.

Зміст виконавської практики реалізується **відповідно до фахової спеціалізації здобувача** та передбачає можливість сольної, ансамблевої, оркестрової, вокально-хорової та диригентської діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Зміст практики

ТЕМА 1. Підготовка до виконавської практики. Участь у настановчій конференції. Ознайомлення з метою, завданнями, змістом та порядком проходження виконавської практики. Ознайомлення з базою практики, організацією професійної концертної діяльності Тернопільської обласної філармонії, особливостями репетиційного процесу та діяльності творчих колективів. Ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку та вимогами професійної сценічної діяльності. Визначення індивідуальних завдань відповідно до фахової спеціалізації здобувача.

ТЕМА 2. Репетиційно-виконавська робота. Ознайомлення з організацією та особливостями репетиційного процесу. Робота над музичними творами відповідно до фахової спеціалізації здобувача. Удосконалення технічної та художньо-виконавської майстерності. Робота над стильовими і жанровими особливостями музичних творів, засобами музичної виразності та художньо-образним змістом. Формування та реалізація власної художньо-виконавської концепції. Удосконалення навичок сольного та колективного музикування. Професійна взаємодія з диригентом, концертмейстером, солістами та учасниками творчих колективів. Використання професійної музичної термінології, зокрема іншомовної, у процесі роботи над музичним матеріалом.

ТЕМА 3. Концертно-виконавська діяльність. Підготовка до публічного виконання музичних творів. Участь у концертних програмах, мистецьких заходах та інших формах професійної виконавської діяльності відповідно до фахової спеціалізації. Реалізація художньо-виконавської концепції музичного твору в умовах публічного виступу. Удосконалення сценічної культури, артистизму, виконавської витримки та навичок творчої комунікації. Аналіз власної концертно-виконавської діяльності та виконавських інтерпретацій професійних музикантів.

ТЕМА 4. Підсумки виконавської практики. Узагальнення результатів репетиційної та концертно-виконавської діяльності. Аналіз і самоаналіз професійного виконавського досвіду. Оцінювання результатів реалізації власної художньо-виконавської концепції. Визначення напрямів подальшого вдосконалення виконавської майстерності та творчого саморозвитку. Оформлення звітної документації. Підготовка матеріалів, що засвідчують результати виконавської діяльності. Підготовка до захисту результатів практики. Участь у підсумковій конференції.

4.2. Структура навчальної дисципліни

№	Назви тем	Кількість годин
1	Тема 1. Підготовка до виконавської практики. Участь у настановчій конференції. Ознайомлення з базою практики, організацією концертної діяльності, особливостями репетиційного процесу та діяльності творчих колективів. Визначення індивідуальних завдань відповідно до фахової спеціалізації здобувача.	15
2	Тема 2. Репетиційно-виконавська робота. Робота над музичними творами. Удосконалення технічної та художньо-виконавської майстерності. Робота над стильовими і жанровими особливостями творів. Формування власної художньо-виконавської концепції. Сольне та колективне музикування. Участь у репетиційному процесі.	85
3	Тема 3. Концертно-виконавська діяльність. Підготовка до публічного виконання музичних творів. Участь у концертних програмах та мистецьких заходах. Реалізація художньо-виконавської концепції в умовах публічного виступу. Удосконалення сценічної культури та артистизму. Аналіз виконавської діяльності.	65
4	Тема 4. Підсумки виконавської практики. Узагальнення та самоаналіз результатів виконавської діяльності. Оформлення звітної документації та матеріалів, що засвідчують результати практики. Підготовка до захисту. Участь у підсумковій конференції.	15
	Разом	180

5. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

- ✚ Виконання завдань виконавської практики відповідно до індивідуального плану та фахової спеціалізації здобувача.
- ✚ Демонстрація результатів репетиційно-виконавської роботи.
- ✚ Публічне виконання музичних творів у концертних програмах та мистецьких заходах.
- ✚ Представлення власної художньо-виконавської інтерпретації музичних творів.
- ✚ Аналіз та самоаналіз результатів концертно-виконавської діяльності.
- ✚ Оформлення та подання звітної документації.
- ✚ Захист результатів виконавської практики та участь у підсумковій конференції.

Показники оцінювання виконавської практики

№	Вид діяльності	Кількість балів
I	РЕПЕТИЦІЙНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	30
1.	Систематичність та якість роботи над музичним матеріалом	10
2.	Рівень технічної та художньо-виконавської підготовки	10
3.	Самостійність у роботі над музичними творами та реалізації виконавських завдань	10
II	КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	35
1.	Якість публічного виконання музичних творів	15
2.	Художня переконливість та цілісність виконавської інтерпретації	10
3.	Сценічна культура, артистизм та професійна виконавська взаємодія	10
III	АНАЛІТИЧНА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ	15
1.	Аналіз стилевих, жанрових та художньо-образних особливостей виконуваних творів	5
2.	Аналіз і самоаналіз власної виконавської діяльності	5
3.	Самостійність і творчий підхід до формування художньо-виконавської концепції	5
IV	ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	10
1.	Повнота та якість оформлення щоденника і звіту про проходження практики	5
2.	Своєчасність подання та відповідність документації встановленим вимогам	5
V	ЗАХИСТ ВИКОНАВСЬКОЇ ПРАКТИКИ	10
1.	Представлення результатів виконавської практики	5
2.	Самоаналіз професійно-виконавської діяльності та обґрунтування власних творчих рішень	5
	РАЗОМ	100

6. Форми та методи контролю

Поточний контроль здійснюється керівниками практики впродовж її проходження та передбачає оцінювання репетиційно-виконавської і концертної діяльності здобувача, якості виконання індивідуальних завдань, рівня виконавської майстерності, самостійності та творчого підходу.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку за результатами виконання програми практики, концертно-виконавської діяльності, подання звітної документації та захисту результатів практики.

Підсумкова оцінка визначається за **100-бальною шкалою**.

7. Критерії та порядок оцінювання повноти і якості виконання завдань практики

1. Репетиційно-виконавська діяльність - 30 балів

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
30-25	відмінно	Здобувач демонструє високий рівень технічної та художньо-виконавської майстерності, самостійність у роботі над музичним матеріалом, стилістичну відповідність та переконливість інтерпретації, активно і професійно працює в репетиційному процесі.
24-19	добре	Здобувач демонструє достатній рівень виконавської майстерності, належну підготовленість до репетиційної роботи, допускає окремі неточності у технічному або художньому виконанні.
18-13	задовільно	Здобувач демонструє базовий рівень виконавської підготовки, потребує допомоги у вирішенні окремих технічних та художньо-інтерпретаційних завдань, допускає помітні виконавські недоліки.
12-0	незадовільно	Здобувач не демонструє належного рівня виконавської підготовки, несистематично бере участь у репетиційній роботі, не виконує визначених завдань практики.

2. Концертно-виконавська діяльність - 35 балів

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
35-30	відмінно	Виконання характеризується високим професійним рівнем, технічною досконалістю, художньою переконливістю, цілісністю інтерпретації, сценічною культурою та артистизмом.
29-23	добре	Виконання є професійно підготовленим і художньо переконливим, однак наявні окремі технічні, інтерпретаційні або сценічні недоліки.
22-15	задовільно	Виконання загалом відповідає поставленим завданням, проте характеризується недостатньою технічною стабільністю, художньою виразністю або сценічною впевненістю.
14-0	незадовільно	Виконання не відповідає належному професійному рівню, має суттєві технічні та художньо-інтерпретаційні недоліки або здобувач не виконав передбаченого програмою концертного завдання.

3. Аналітична та творча діяльність - 15 балів

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
15-13	відмінно	Здобувач ґрунтовно аналізує стилеві, жанрові та художньо-образні особливості музичних творів, аргументує власні інтерпретаційні рішення, демонструє творчий підхід і здатність до самоаналізу.
12-10	добре	Здобувач здійснює змістовний аналіз музичного матеріалу та власної виконавської діяльності, однак аргументація окремих творчих рішень недостатньо повна.
9-6	задовільно	Аналіз має переважно описовий характер, художньо-виконавські рішення обґрунтовані частково, здобувач демонструє недостатню самостійність у формуванні виконавської концепції.
5-0	незадовільно	Здобувач не вміє належно аналізувати музичний матеріал і результати власної виконавської діяльності, не може обґрунтувати художньо-інтерпретаційні рішення.

4. Звітна документація - 10 балів

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
10-8	відмінно	Щоденник і звіт оформлені відповідно до встановлених вимог, зміст повно відображає результати виконання основних завдань виконавської практики.
7-5	добре	Щоденник і звіт оформлені відповідно до вимог, однак зміст не повністю відображає результати виконання завдань практики.
4-2	задовільно	Документація оформлена переважно відповідно до вимог, зміст частково відображає результати проходження практики.
1-0	незадовільно	Звітна документація оформлена неналежно, не відображає результатів проходження практики або не подана.

5. Захист виконавської практики - 10 балів

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
10-8	відмінно	Здобувач змістовно представляє результати практики, аргументовано аналізує власну виконавську діяльність і художньо-інтерпретаційні рішення, дає повні та обґрунтовані відповіді на запитання.
7-5	добре	Здобувач належно представляє результати практики та аналізує власну виконавську діяльність, допускаючи окремі неточності в аргументації.
4-2	задовільно	Представлення результатів практики має переважно описовий характер, самоаналіз недостатньо аргументований, відповіді на запитання неповні.
1-0	незадовільно	Здобувач не може належно представити результати практики, здійснити самоаналіз власної виконавської діяльності та обґрунтувати прийняті творчі рішення.

Політика оцінювання

- оцінювання результатів виконавської практики здійснюється відповідно до повноти, якості та своєчасності виконання завдань, передбачених програмою практики;
- обов'язковою умовою зарахування практики є виконання індивідуального плану, участь у репетиційній та концертно-виконавській діяльності, виконання визначених творчих завдань і подання звітної документації;
- під час оцінювання враховуються рівень професійно-виконавської майстерності, художня переконливість інтерпретації, сценічна культура, артистизм, самостійність і творчий підхід здобувача;
- завдання та звітна документація, подані після встановленого терміну без поважних причин, оцінюються з урахуванням порушення термінів їх виконання;
- у разі поважних причин терміни виконання окремих завдань практики можуть бути скориговані за погодженням із керівником практики;
- усі матеріали, підготовлені здобувачем під час практики, мають відповідати принципам академічної доброчесності. Використання цифрових ресурсів та інструментів штучного інтелекту передбачає дотримання норм авторського права та коректне зазначення використаних джерел;
- підсумкова оцінка визначається за результатами репетиційно-виконавської, концертно-виконавської, аналітичної та творчої діяльності, оформлення звітної документації і захисту практики.

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

100-бальна оцінка в ECTS	Оц. ЄКТС літерна	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
65-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	Fx	незадовільно	не зараховано
0-34	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Андрейко О. І. Виконавська культура скрипалів: теорія методика формування: монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 298 с.
2. Андрейко О. І. Методи вдосконалення виконавського апарату музиканта-інструменталіста [Текст]: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2004. 190 с.
3. Баньковський А.М. Виконавський та навчальний репертуар у класі інструментального ансамблю (із репертуару ансамблю народної музики «Музики». Випуск 1. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2018. 100 с.
4. Березовський М. Хорові духовні твори. К.: Муз. Україна, 1995. 115 с.
5. Водяний Б. Збереження традицій народної інструментальної музики: етнопедагогічний аспект (на матеріалі західноподільського регіону). Сучасний рух науки. X науково-практична інтернет-конференція. Дніпро, 2020. Т.1. С. 218–222.
6. Водяний Б. Культурологічний аспект дослідження та тлумачення жанрового «поля» музичних фольклорних традицій. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Випуск 49/2024. С. 349–354. <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/879/1012>
7. Воробкевич Т. Методика викладання гри на фортепіано: Підручник. Львів: Логос, 2000. 244 с.
8. Головей В., Кашаюк В. Теоретико-методологічне підґрунтя інтерпретації музики: дослідження, аналіз, перспективи
9. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста). Київ: Музична Україна, 2004. 290 с.
10. Давидов М. Українське струнно-щипкове академічне мистецтво: функціонування, проблеми збереження та розвитку. Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини: Зб. матер. наук. - прак. конф. Дрогобич: Коло, 2005. С. 62-73.
11. Економова Е. К. Сумісна діяльність співака і концертмейстера у професійній підготовці студента-вокаліста [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Економова Еліна Костянтинівна; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. - О., 2002. - 261 арк. - арк. 165-186.
12. Єргів І. Д. Виконавсько-музична інтерпретація як художній феномен сучасної герменевтики (нарис на основі аналізу власного артистично музикознавчого досвіду). *Музичне мистецтво і культура*. 2022, Вип. 35. Книга 1. С. 94-105.
13. Карпак А. Проблеми сучасної виконавської техніки флейтиста / А. Карпак // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. Чайковського: Виконавське музикознавство. – Київ. – 2010. – Вип. 91. – С. 239–249.
14. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортеп'яному мистецтві ХХ сторіччя: Підручник. Львів, 2014. 344 с.
15. Кашкадамова Н. Історія фортеп'яного мистецтва ХІХ сторіччя: підручник. Тернопіль: Астон, 2006 с., нот.
16. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. Посібник. Київ.: Освіта України, 2010. 416 с.
17. Колесса М. Основи техніки диригування. К.: Муз. Україна, 1981. 208с.
18. Коломієць О.М. Хорознавство: навч. посібник. Київ: Либідь. 2001.168 с.
19. Мадішева Т. П. Про співвідношення мовної та музичної інтонації у вокальному виконавстві: (до питання виконання іншомовної вокальної музики) [Текст] : дис...канд.мистецтвознавства:17.00.02 / Мадішева Таїса Петрівна ; Київська консерваторія ім. П.І.Чайковського. - К., 1993. - 175 л.
20. Методика викладання фортепіано: метод. розробка курсу / укл. Проців Л.Й. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2003. 36 с.
21. Михалюк А. М. Методика формування виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Актуальні питання мистецької освіти та виховання: наукове видання: вип. 1-2 (13-14), гол. ред. Ніколаї Г.Ю. Суми: ФОП Цьома С.П., 2019. С. 111-118.
22. Могилевська Н. Виконавська інтерпретація та інтенція як види художньої діяльності у вокальному мистецтві. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія Сценічне мистецтво 4 (2), 2021. С183-192.

23. Проців (Бобик) Л. Становлення фахової музичної педагогіки в Галичині. Наукові записки ТДПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль, 2001. № 2. С.32 – 37.
24. Проців (Бобик) Л. Історія української музичної педагогіки: віденські зустрічі. Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі: науковий журнал. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. С. 59 – 65.
25. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки: метод. посіб. Тернопіль: Астон, 2000. 68 с.
26. Спольська О. В. Становлення і розвиток фортепіанного мистецтва Тернопільщини у вимірах регіональної культури : дис.... д-ра філос. ... : 025 - «Музичне мистецтво». Київ, 2023. 213 с..
27. Ушков В.А. Нариси з історії та методики українського скрипкового виконавства. /Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. Київ: КіМ, 2009. 43 с.

Допоміжна література

1. Аранжування інструментальної музики для ансамблю бандуристів (із репертуару ансамблю бандуристів ТНПУ ім. В. Гнатюка): навчально-методичний посібник / упоряд. Губ'як Д. В. Тернопіль: ФОП Осадця Ю. В., 2020. 100 с.
2. Брояко Н. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста. Івано-Франківськ : Обласна друкарня, 1997. 150 с.
3. Горбенко С. С. Українська дитяча хорова література: Навчально-методичний посібник. К.: НПУ, 2001. Ч.1. 207 с.
4. Гордійчук М.М. Хор і майстри хорового співу. Музика і час. К.: Музична Україна, 1984. С. 243-276.
5. Довгань О. З., Місько Г. С. Жанрово-стилістичні особливості інструментальної творчості Володимира Івасюка. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Науковий збірник. Вип. 36. Рівне: РДГУ, 2020. С.75 – 81.
6. Душний А. Молода генерація авторів-виконавців баяністів-акордеоністів України: сучасні погляди та перспективи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2013. Вип. 5. С. 94 – 103.
7. Майборода Г.І. З живих джерел. Хорові обробки Українських народних пісень. К.: Муз. Україна, 1988. 56 с.
8. Мартинюк В. Українська пісня у поліфонічних творах для бандури: навчальний посібник / В. М. Мартинюк, С. В. Овчарова, С. А. Щітова. Дніпро: ЛІРА, 2017. 68 с.
9. Степаненко М. Музично-історичні етюди. Київ: Гроно, 2012. 159 с.
10. Стрельченко К. Практичний курс естрадно-джазового акомпанементу для баяна та акордеона : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мистецьких навч. закл. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т мистецтв. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 172 с.
11. Хорові сцени з опер українських композиторів XIX – початку XX століть. Хрестоматія з хорового диригування для вищих і середніх музичних навчальних закладів. К.: Муз. Україна, 1991. 186 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронний архів українського фольклору. URL: <https://folklore-archive.org.ua>
2. Електронна бібліотека «Культура України. URL: <https://elib.nlu.org.ua>
3. Офіційний сайт Національної наукової бібліотеки України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка URL: <https://Inma.edu.ua>
5. Офіційний сайт Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України. URL: <https://etnolog.org.ua>
6. Офіційний сайт Капели ім. Л. Ревуцького. URL: <https://www.kapela-revutsky.com>
7. Офіційний сайт Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки URL: <https://veryjvka.com>

8. Офіційний сайт Національної заслуженої капели бандуристів України імені Георгія Майбороди. URL: <https://uk.wikipedia.org>
9. Офіційний сайт Тернопільської обласної філармонії. URL: <https://filarmony.te.ua>
10. RILM Musik Encyclopedias EBSCO URK: <https://about.ebsco.com/products/research-databases/rilm-music-encyclopedia>